

En englænder besøger Danmark

og kommer i den forbindelse i audiens hos Frederik VI, ligesom han også modtages af Hertug Christian August af Augustenborg

Af lektor Inge Kabell og lektor Hanne Lauridsen, Engelsk Institut, Københavns Universitet

I året 1877 udkom der i England en bog med titlen *Autobiographical Recollections of John Bowring with a Brief Memoir of Lewin Bowring* - et værk, der blev udgivet efter forfatterens død og uden, at denne havde tilrettelagt udgivelsen. Dette hverv havde Lewin Bowring taget sig af. Datoen for nedskrivningen af de enkelte kapitler er således usikker. Det fremgår dog af udgiverens kommentarer, at størstedelen nok er nedskrevet omkring 1861. Emnerne for de enkelte kapitler er for manges vedkommende forskellige rejsemål, som Bowring har besøgt, og i det følgende skal vi koncentrere os om kapitlet med titlen "Denmark".

John Bowring, der levede fra 1792 til 1872, er ret ukendt i dag i sit hjemland, og i Danmark kender velsagtes kun ganske få med helt specielle interesser hans navn og hans forbindelse med vores land. Til disse få hører vi, idet vi gennem vore studier af den engelske forfatter George Borrow, 1803-81, er stødt på hans navn; disse to mænd var nemlig ungdomsvenner, selv om Borrow var en halv snes år yngre end

Bowring. De lærte hinanden at kende i liberale/radikale kredse i England i 1820'erne og fandt snart ud af, at de udover at have en del politiske anskuelser til fælles også begge nærrede en meget stor interesse for fremmede sprog. Efter at have erhvervet kendskab - mere eller mindre godt - til en række af de moderne europæiske sprog kastede de sig hver især over oversættelse af litteratur fra de pågældende sprog til deres eget, og hurtigt opstod en tanke om samarbejde. Blandt andet var begge, men nok især Borrow, meget interesserede i dansk sprog og litteratur fra fortid og nutid, og den idé opstod da, at de skulle lave et stort, fælles værk med oversættelser fra dansk. I et brev, dateret december 1829, fortæller Borrow Bowring, hvordan han kunne tænke sig at et sådant værk skulle opbygges med udgangspunkt i de gamle danske kæmpeviser. Tidspunktet for at diskutere et sådant fælles projekt - som dog aldrig blev realiseret - var velvalgt, for ifølge ovennævnte selvbiografiske skrift havde Bowring netop aflagt besøg i Danmark nogle måneder før. Inden vi - i en dansk bearbejdelse - gengiver hovedpunkterne i hans beskrivelse af, hvad han oplevede her i landet, skal det bemærkes, at Bowring, der som nævnt som ung var radikal, var så rabiatt, at Borrow, som heller ikke lagde fingrene imellem, advarede ham om, at han, hvis han ikke tog sig i agt, ville ende i galgen. Senere blev han dog mere afdæmpet i sine anskuelser og så tilpasset det nu også noget 'friere' samfundssystem, at han blev indvalgt i Parlamentet i 1841 og senere udsendt til Canton som guvernør der. Hans karriere kronedes endda med en adelstitel i 1854.

Som det fremgår af nogle af hans skrifter, nærrede George Borrow et ejendommeligt og ret uforklarligt had til den danske konge, Frederik VI - uforklarligt, bl.a. fordi han næppe nogensinde havde mødt ham personligt, endsige gæstet hans land. Men nu var George Borrow jo heller ikke en ganske almindelig person; hans følelser var voldsomme og ekstreme og ofte meget negative. Bowring nærrede vel heller ikke de varmeste følelser for ovennævnte danske konge. For såvel Borrow som Bowrings vedkommende skyldtes denne antipati imidlertid nok snarere end noget personligt den kendsgerning, at Frederik VI for dem symboliserede enevælden - det gamle system - som nu til deres glæde var ved at smuldre rundt omkring i Europa. Samtidig har Bowring dog haft pli¹ nok til i sin beskrivelse af det danske hof at nedtone sine aversioner, således at man sidder tilbage med en nærmest humoristisk og egentlig ikke usympatisk skildring af den gamle danske konge og tronfølgerparret; også billedet, som han tegner af Hertugen af Augustenborg, må siges at være neutralt/positivt. Hertil bidrager også, at Bowring i forbindelse med begge besøg på selvironisk vis fremstiller sig selv som noget af en klodrian.

Bowring indleder det første afsnit af sit 'danske' kapitel - hvor han primært skildrer en audiens, hvis formål han ikke uddyber, hos den danske kongefamilie i året 1829 - med et par ord om andre danskere, som han har truffet under sit besøg i København. Her er der imidlertid kun tale om 'name-dropping'; Adam Oehlenschläger, Finn Magnusson, Rasmus Rask og I.M. Thiele har han åbenbart talt med, men det er utvivl-

George Borrow (1803-1881) var meget interesseret i dansk sprog og litteratur. Det resulterede bl.a. i bogen Romantic Ballads, translated from the Danish, fra 1826.

somt besøget på slottet, der har været den centrale oplevelse for ham i den danske hovedstad.

I forbindelse med hans præsentation ved hoffet skete der, fortæller han, noget meget ejendommeligt. Mens han ventede - længe - på at komme ind, fordi kongen var optaget af møde i statsrådet, henvendte en af hoffolkene sig undskyldende til ham og gjorde ham opmærksom på, at majestæten nærrede en meget stærk aversion mod folk med briller, hvorfor han foreslog den åbenbart svagtsynede Bowring, at han skulle undlade at bære sine briller under audi-

Sir John Bowring (1792-1872). Portræt fra 1826 af John King. John Bowring udgav i 1827 Servian Popular Poetry, sandsynligvis inspireret af Borrow's Romantic Ballads.

36

ensen. Dette råd fulgte Bowring, og da ministrene endelig gik ud, gik han - brilleløs - ind, i den tro at han skulle igennem en række gemakker, før han ville stå over for kongen. Men nej, denne befandt sig umiddelbart inden for den første dør, og Bowring, berøvet sine nødvendige briller, væltede nærmest den lille, spinkle konge over ende. Selv om kongen var nær ved at miste balancen, tog han dog Bowrings noget overraskende entré med godt humør, og de blev hurtigt indviklede i en interessant samtale. I løbet af denne spurgte Frederik VI, hvad han, Bowring, særligt havde

hæftet sig ved på sin rejse gennem kongens riger og lande. Bowring svarede, at det, der havde forekommet ham mest påfaldende, var, at han ikke på hele sin færd havde truffet een eneste dansker, der ikke kunne læse og skrive. Dette svar 'vendte' kongen på den måde, at så havde enevælden da vist sig nyttig på eet punkt, nemlig ved - gennem sine påbud om undervisning - at have oplyst befolkningen og gjort det vanskeligt for statsmagten at narre den. Dette 'fikse' svar har nok undret, måske ærgret den radikale Bowring, for han fortsætter, lidt umotiveret, sin beskrivelse således:

"Prins Christian, tronfølgeren, var på alle måder kongen overlegen, og hans hustru [Caroline Amalie] var en af de smukkeste personer i Europa."

Hende faldt han nok især for, fordi hun talte med så stor iver om hans hjemlands forfatter Walter Scott, som på det tidspunkt fejrede store triumfer på kontinentet. Prinsessen fortalte ham, hvordan hun ligefrem havde bragt sig selv i livsfare på grund af sin interesse for denne forfatter. Hun lå nemlig en aften og læste en af hans romaner i sengen og var så opslugt af den, at hun først i aller sidste øjeblik opdagede, at gardinerne i hendes sovegemak stod i lys lue.

Bowrings sympati for prinsessen styrkedes måske også af den kendsgerning, at hun på mødrene side var af kongelig, engelsk byrd. Hendes forældre var Hertug Frederik Christian af Augustenborg og Louisa Augusta, en datter af Caroline Mathilde og officielt den danske konge, Christian VII, men uofficielt Struensee. Hvad angår prinsen - den senere Christian VIII - har Bowring også kun rosende ord, måske igen fordi denne mødte gæsten på hjemmebane ved at

ROMANTIC BALLADS,

TRANSLATED FROM THE DANISH ;

AND

MISCELLANEOUS PIECES;

BY

GEORGE BORROW.

Through gloomy paths unknown—
Paths which untrodden be,
From rock to rock I roam
Along the dashing sea. BOWRING.

NORWICH:

PRINTED AND PUBLISHED BY S. WILKIN, UPPER HAYMARKET.

1826.

tale med ham om aktuelle begivenheder i England.

I forbindelse med besøget benyttede prinsen også lejligheden til at bede gæsten om at tage sig af en hans venner, som stod for at skulle rejse til England på studieophold. Den pågældendes navn nævnes ikke, men mon ikke der er tale om N.F.S. Grundtvig, om hvem vi ved, at han i perioden

1829-31 aflagde et par besøg i London bl.a. for at studere angelsaksiske håndskrifter.

Efter denne meget personlige - ja næsten dramatiske skildring af besøget på kongeslottet gør Bowring sig, lidt umotiveret, nogle tanker om de tre store grene på den skandinaviske stamme, den danske, den svenske

KING Christian stood beside the mast ;
Smoke, mixt with flame,
Hung o'er his guns, that rattled fast
Against the Gothmen, as they pass'd :
Theſe ſunk each hostile ſail and maſt
In ſmoke and flame.
" Fly ! " ſaid the foe : " fly ! all that can,
Nor wage, with Denmark's Christian,
The dread, unequal game."

*Første vers af Kong Christian ... fra
 Romantic Ballads, translated from the
 Danish, 1826.*

og den norske, og konkluderer, at mens nordmændene først og fremmest er handelsfolk, og svenskerne ikke er særlig interessante, så er danskerne de mest tankefulde og filosofisk prægede; ydermere er deres hovedstad for ham særlig attraktiv, fordi den er centrum for de oldnordiske studier. Endvidere mener han, at danskerne er mere civiliserede end deres skandinaviske frænder, hvilket bl.a. er kommet til udtryk derved, at den danske, nu afskaffede, enevoldsmagt også har brugt sin indflydelse til bedste for folket, et argument, man genkender fra hans samtale med kongen - blot var det dengang kongens argument! Bow-

ring har også hæftet sig ved, at danskerne er meget nationale, og han tilskriver - sikkert fuldstændig rigtigt - dette træk de mange kriser og stridigheder i forbindelse med det slesvig-holstenske spørgsmål. I den forbindelse kan man undre sig over, at han ikke trækker en parallel herfra og til det besøg han nu går over til at beskrive, nemlig hos Hertug Christian August af Augustenborg,² som jo netop var en af hovedaktørerne i denne konflikt.

Også skildringen af denne visit er bygget op omkring en selskabelig fadæse, som Bowring begik, velsagtens igen på grund af sin klodsethed, som han selv kalder det, men i virkeligheden måske snarere, fordi han så så dårligt. Han fortæller således, at han under den ivrige samtale, som vært og gæst førte med hinanden på en eller anden måde fik sin støvle viklet ind i en forbindelse, som hertugen bar på grund af gigtsmerter. Det smertensskrig, som værten udstødte herved, hævdede Bowring stadig at kunne høre under nedskrivningen af erindringerne herom. Den samtale, som de havde engageret sig så voldsomt i, havde et alt andet end nutidigt emne. Ifølge Bowring var hertugen på det tidspunkt dybt engageret i studiet af det gamle Ægyptens historie - et emne, som var blevet meget populært i hele Europa efter Napoleons felttog til dette land og efter den endelige tydning af hieroglyferne³ - og et emne, som også Bowring ser ud til at have været godt orienteret i.

Når man betragter kapitlet betegnet "Denmark" som et hele, kan man let få den tanke, at Bowrings beskrivelser af de to besøg hos henholdsvis den danske konge og hertugen

af Augustenborg er skrevet langt tidligere end resten af kapitlet; der er en ungdommelig friskhed over dem, som mangler i de forbindende afsnit, som egentlig heller ikke virker forbindende, men måske snarere modsat. Lige til sidst nævner Bowring, at hertugen nu er død - han døde i 1868, og da Bowring selv døde i 1872, må han (også?) have beskæftiget sig med dette skrift på et meget sent tidspunkt af sit liv, hvilket vel næppe heller er usandsynligt, idet han måske var begyndt at revidere det og tilrette-

lægge en udgivelse, som han altså desværre ikke selv kom til at stå for.

Borrow og Bowring havde stærke danske og oldnordiske interesser og store planer om at dele disse interesser med deres landsmænd, men de fælles resultater - bøgerne/ oversættelserne - udeblev, og Bowrings korte skildring af sit Danmarksbesøg er det nærmeste vi - for hans vedkommende - kan komme en konkret manifestation af denne hans ungdomsinteresse.

Noter

- 1 - måske med henblik på en senere offentliggørelse!
- 2 Bowring nævner faktisk ikke hertugens navn, men kun hans titel, men i betragtning af at tidspunktet for besøget er angivet, er der ingen tvivl om, hvem han mener.
- 3 Hieroglyffernes gåde blev endeligt løst af franskmanden Jean-François Champollion i 1822.

Frimærkehandler og jernbanehistoriker Peer Olav Thomassens Fond

Fonden, der er stiftet i 1992, har som formål "Videreførelse af forskningen af fortrinsvis dansk trafik - og kommunikationshistorie" og yder støtte til

- a. anskaffelse af relevant materiale, herunder til den fornødne bevaring, registrering, katalogisering, indbinding, konservering m.v. af det indgåede materiale
- b. udarbejdelse af publikationer, først og fremmest trykomkostninger
- c. studie- og forskningsudgifter, herunder rejsetilskud, og
- d. tilskud til afholdelse af udstillinger, seminarer, kongresser mv.

D E T

K G L

B I B

L I O

T E K

Ad a: Støtte til opbygning af private bogsamlinger falder uden for fondens formål.

Ad c: Da fondens midler er af forholdsvis beskeden størrelse, vil det ikke være muligt at yde effektiv støtte til forskning inden for de i formålsparagraffen nævnte områder i form af løn.

Af hensyn til ekspedition af imødekomne ansøgninger, skal disse indeholde oplysning om modtagerens adresse og personnummer. Hvis ansøgeren er en juridisk person, skal man i ansøgningen oplyse SE-nr.

Ansøgninger vedlagt *curriculum vitae*, eventuel publikationsliste samt anbefaling(er) stiles til Direktør Erland Kolding Nielsen og sendes til

Det Kongelige Bibliotek
Postboks 2149
1016 København K

TELEFON 33 47 47 47 • TELEFAX 33 32 98 46

så det er biblioteket i hænde senest 12/11/98 med morgenposten.
Uddelingen forventes at finde sted i december 1998.